

Nr. 3 | maart 2012 |
34ste jaargang |
verschijnt niet in augustus |
P 408.654

EU-ropa waarheen?

Verenigde Protestantse
Kerk in België
vpkb.be

Inhoud

Schriftwerk - Woord van de voorzitter

De achterkant van de wet - 3	blz. 3
Utopie of profetie...	blz. 3

In het vizier: EU-ropa waarheen?

Economie: een schip op drift zonder anker?	blz. 4
Dit Europa... neem het niet!	blz. 7

Nieuws uit de synodale raad

Guy Liagre secretaris-generaal KEK	blz. 10
------------------------------------	---------

Faculteit

Symposium Vieren, leren, dienen buiten de Kerk	
FPG Out of the box	blz. 11

Reeks: Tien geboden

Misbruik mijn Naam niet	blz. 12
-------------------------	---------

Predikanten

Ds. Anne Kooi naar Brussel/Tervuren	blz. 14
-------------------------------------	---------

Coördinaties

Jezus en de Rabbijnen (25)	blz. 16
Op weg naar klimaatgerechtigheid	blz. 17
Ik help een kind	blz. 18
Zondag WereldDiaconaat	blz. 18
Protestantse Omroep	blz. 19
Vlaamse Diaconale Dag	blz. 19
Archieven	blz. 20

Aankondigingen

Terugkomdagdag integratiestage	blz. 22
Johannespassie van Willem Ceuleers	blz. 22
Inzamelactie Wevelgem	blz. 22
KAP-kamp Rwanda	blz. 24
Jubileumconferentie Broederraad	blz. 24

Boeken

See you in the Bible	blz. 23
----------------------	---------

Uit de redactie

EU-ropa waarheen?

Op de dag dat ik dit schreef, las ik 's ochtends in de krant dat Griekenland een failliet als zwaard van Damocles nog steeds boven het hoofd hangt én dat de Belgische financiën door Europa met achterdocht worden gevolgd. Begin 2012 kregen we te horen dat een recordaantal inwoners in ons land hulp ontvangt van de voedselbank en vandaag las ik dat Europa de voedselhulp wil beperken of zelfs afschaffen. EU-ropa waarheen?

Eu-ropa, volgens de Griekse (!) taalkunst *goede oever* en volgens haar mythologie een bevallige vrouw uit het bijbelse Sidon verleid door de oppergod Zeus die haar als witte stier op zijn rug naar de goede oevers van... Europa zwom. Ina Koeman zoekt in haar artikel naar profeten die de Bijbel en Europa weer kunnen verbinden. Deze maand leven we kerkelijk gezien in de vastentijd. Jezus wordt in de woestijn uitgedaagd van stenen broden te maken. Is dat wat we nodig hebben? Het Koninkrijk van God is nabij: kom tot inkeer, zegt Hij nadien. Voor we tot inkeer kunnen komen, is het blijkbaar allereerst nodig de woestijn in te gaan om te weten waarom we tot inkeer moeten komen. Chris Lefebvre bekijkt Europa en haar economie met een scherpe woestijnblik.

EU-ropa waarheen? Guy Liagre gaat naar Europa als secretaris-generaal van de KEK en ziet een constante kritiek op onrecht en onderdrukking als rol weggelegd voor de kerken in Europa.

Naast deze uitgebreide bezinning op de weg van Europa vervolgt Kerkmozaïek haar weg door de 10 geboden en biedt ze naast nog zo veel meer een kennismaking met de nieuwe predikante Anne Kooi.

De redactie wenst u veel leesplezier in dit extra dikke nummer.

Namens de redactie,
Edwin DELEN.

De achterkant van de wet - 3

“De sabbat is er voor de mens, en niet de mens voor de sabbat” (Marcus 2: 27)

De tekst van Marcus is er een voorbeeld van hoe de wet gerelativeerd kan worden. De sabbat is niet bedoeld om een stelsel van benauwde regeltjes op te leggen, zo vindt Jezus. De mens moet geen slaaf van de sabbat worden, maar op die dag ervaren dat zijn menselijkheid tot zijn recht komt. Jezus illustreert het hier met David, die uit pure nood brood uit de tempel eet en (elders) met een zoon die op sabbat in de put valt. Nood breekt wet, zeggen wij dan. Jezus draait het in feite om: de wet is dienstbaar aan de menselijke nood. Het lijkt een soort humanisme, dat binnen het jodendom wordt gebracht door het christendom.

Is dat niet een ondermijning van de wet? Het is net hoe je het humanisme van Jezus bekijkt. Zie je het door de bril van de moderne emancipatie, dan strijdt Jezus de strijd voor de vrijheid. Letterlijk genomen kun je dan zeggen dat de mens in Jezus' naam op drift raakt, los van de traditie komt. Maar dan wordt Jezus al te onbesuisd in het kamp van het liberalisme gezet. We mogen aannemen dat hij nog steeds binnen het jodendom van de wet wil horen. Wat Jezus doet is niet de wet ondermijnen, maar veeleer geeft hij haar een fundament. Zijn vraag is: waar was de wet voor bedoeld? Om de wereld menselijker te maken toch zeker! En daar hoort de sabbatsviering bij, als een stap terug uit het slavenleven van almaar werken.

Daarmee is duidelijk gemaakt dat het bij de toepassing van de wet niet alleen om het nakomen van het gebod gaat. Het gaat erom de regel in de situatie goed te interpreteren. Wie van de wet een handleiding maakt zit er naast. Je moet beide verstaan: de wet én het leven waarin de wet moet functioneren.

Is de mens dan *de maat van alle dingen*? Zo kun je dat niet zeggen. De zin die op onze tekst volgt spreekt boekdelen: *de Mensenzoon is ook heer en meester over de sabbat*.

Jezus stelt zichzelf boven de regel. Dat lijkt onlogisch en ook nogal willekeurig. Behalve als we beseffen dat Hij het zegt, van wie wij weten, dat Hij gekomen is om mensen te dienen.

Ds. Leendert BOSGRA,
predikant te Anderlecht.

Utopie of profetie...?

De imperatieven van de Bergrede lijken wel erg ver van de dagelijkse werkelijkheid verwijderd. Ze klinken in de letterlijke zin van het woord haast utopisch: niet van deze wereld.

Het utopische karakter van Jezus' optreden blijkt al uit het geboorteverhaal. Maria en Jozef zijn onderweg, maar er is voor hen geen plaats in de herberg: « *ou topos* » (geen plaats, vanwaar ons woord utopie). Voor Jezus was geen plaats in de wereld. Geen wonder dat men moeite had met de woorden van de Bergrede. Ze zouden politiek utopisch, niet toepasbaar en nefast zijn.

Maar wat dan met Jezus' boodschap? Was Hij werkelijk een utopist? We moeten opletten er geen emotionele kwestie van te maken. Jezus, die God in de Wereld aan ons openbaarde, was geen utopist. De Bijbel noemt hem een profeet. Profeten interpellieren en roepen op tot bewustwording. Het zijn idealisten die zich doelen stellen en middelen gebruiken, die slechts wereldvreemd lijken. De prediking van Jezus leidt immers tot concrete maatschappelijke keuzes. Zijn profetische politiek klaagt ongerechtigheid en onderdrukking aan. Hij plaatst vraagtekens achter maatschappelijke keuzes en maatschappelijke prioriteiten. Dat is ook één van de belangrijkste taken van de Conferentie van Europese Kerken. Een organisatie van 120 Europese Kerken, die ik de komende jaren als secretaris-generaal zal mogen dienen. Samen in de praktijk aantonen dat de profetische utopie van het Koninkrijk Gods van ingrijpende invloed kan zijn op onze samenleving: dat is de opdracht.

Kerken kunnen het Koninkrijk van God niet maken. Als vroedvrouw van evangelische waarden kunnen ze, in een samenleving die steeds verder van haar bestaansgrond - God - lijkt af te drijven, echter vraagtekens plaatsen. Vraagtekens achter bepaalde maatschappelijke keuzes en prioriteiten. Dat deed ook Jezus. De Conferentie van Europese Kerken probeert enkel in zijn voetspoor te treden.

dr. Guy LIAGRE,
synodevoorzitter.

Economie: een schip op drift zonder anker?

In Tolstoj's "De macht van het duister" praat een oude boer met een vriend over hoe je nu eigenlijk moet leven. De vriend zegt: "Je bent hopeloos ouderwets, je bewerkt alleen maar je land en je zult het nooit ver schoppen,... je moet je geld naar de bank brengen. Daar werkt het. Daar wordt het vanzelf meer. "En de oude boer zegt: "Hoe kan dat nu? Je zit bij de kachel en je doet helemaal niets en intussen word je rijk? Dat is toch diefstal! Dat kan toch niet Gods wil zijn!"

Het systeem faalt met desastreuze gevolgen

Het economisch en financieel systeem werd zwaar op de proef gesteld. We hadden te maken met een falen van het financiële systeem met aardverschuivende proporties. Zo kwam op een bijzonder pijnlijke wijze een totaal gebrek aan enig ethisch normenbesef bij een aantal topmanagers aan het licht. Hun extra-vergoedingen en bonussen stonden totaal los van hun geleverde prestaties. Bovendien namen zij schijnbaar straffeloos onverantwoorde risico's. Voeg

daarbij falende controleurs, een onaangepast overheidstoezicht, dat meestal te laat en te beperkt werd uitgevoerd, verkeerde adviezen van financiële analisten, zich verslapende kredietbeoordelaars, met hun verkeerde en arbitraire beoordelingen en de onderwaardering van het belang van een betrouwbaar boekhoudkundig systeem. Dit alles heeft geleid tot het aantasten van het vertrouwen, het fundament waarop het financiële systeem zelf rustte. Kortom, er ontstond een groot wantrouwen ten opzichte van de geld- en kapitaalmarkten.

Economische, financiële en schuldencrisis

Wie recentelijk de nieuwsberichten en de persverslagen las, kon niet kijken naast de alarmerende berichten over de financiële, economische en schuldencrisis en de crisis van de Eurozone. Deze werden voorafgegaan door allerlei financiële schandalen, zeepbellen en faillissementen, zoals *Enron* in de VS en *Lernout & Hauspie* bij ons. Ook op het vlak van het bankwezen kwamen in de VS op geregelde tijdstippen bankfaillissementen voor, zoals *Lehman Brothers* in 2008. Bij elk debacle werd gewaarschuwd voor bezittingen (activa), die gefinancierd werden door aanzienlijke schulden, en voor het ongecontroleerde gebruik van financiële instrumenten, zoals afgeleide producten en opties (een manier van beleggen). Het waren steevast voorbeelden van een erg misleidende financiële rapportering. Belangrijke indicatoren en signalen die hadden kunnen wijzen op dubieuze en ontoelaatbare transacties werden onvoldoende ter harte genomen of genegeerd.

Wereldwijde gokkers

De rol van wereldwijde gokkers bij het veroorzaken van monetaire crisissen nam toe en we werden geconfronteerd met de opkomst van het *casinokapitalisme*. In de 18de en 19de eeuw bestond het zogenaamde *Manchester-kapitalisme* dat op winst uit reële productie was gestoeld. Nu heeft dit model plaats gemaakt voor het beurs-kapitalisme (*turbo-kapitalisme*, ook *roofbouwkapitalisme* genoemd), waar het

grootste gedeelte van de (ook virtuele) winst en de gestegen aandelhouderswaarde gereali-seerd wordt op de beurs.

Schulden van consumenten en overheids-schulden

In dezelfde periode zagen we niet alleen de schulden van consumenten toenemen (het kapitalisme leeft niet alleen van de gecreëerde meerwaarde, maar ook van het maken van schulden), ook de overheidsschulden van diverse landen namen toe. Om die overheidstekorten weg te werken of overheidsbudgetten in evenwicht te brengen gebruikten heel wat landen technieken van budgettaire creativiteit. Zo konden regeringen bijvoorbeeld vastgoed en financiële deelnemingen verkopen, uitgaven debudgetteren (uitzonderlijke uitgaven worden niet opgenomen in de begroting), bestaande pensioen-reserves aanspreken, fiscale amnestie verlenen, belastingschulden verkopen en uitgaven doorschuiven naar een volgende budgetperiode.

De huidige crisis is zowel een crisis van het onderwijs....

Op het vlak van het onderwijs grijpt er een stille revolutie plaats waarbij niet-exacte vakken geruisloos worden weggesaneerd ten voordele van het natuurwetenschappelijk onderwijs. Martha Nussbaum zegt daarover: "We lijken bij dit alles de ziel te vergeten", datgene wat ons finaal tot mens maakt, onze relaties met andere mensen verrijkt en ons in staat stelt de andere mens niet te beschouwen als een nuttig gebruiks-voorwerp die je, wanneer je hem of haar niet meer nodig hebt, kunt afschrijven en wegwerpen, als afvalmensen dus.

... als van het economisch denken

De huidige economische crisis is ook een crisis van een falend economisch denken. Het economisch denken van de laatste 40 jaar werd gedomineerd door de neoklassieke en neoliberale economen van de *Chicago-school*. Hun befaamde uitgangspunten, gestoeld op ingewikkelde mathematische modellen, zijn de hypothese van de rationele verwachtingen, de theorie van de reële conjunctuurencyclus, die fluctuaties van de groei van het nationaal product weerspiegelen (met economische groei of terugval, recessie) en de theorie van de efficiënte financiële markten. Deze paradigma's (dogma's) lagen ten grondslag aan de grootschalige dereguleringsgolf van de laatste 30 jaar. Dereguleren is het maxi-

maal afschaffen van regels en wettelijke bepalingen van de overheid, die de vrije marktwerking hinderen. Deze economen waren voorstander van het *laissez-faire-principe* en van non-interventie van de overheid op de markten. Elke mogelijke overheids-tussenkoms of ingrijpen van de centrale banken werd als contraproductief en inefficiënt van de hand gewezen. Hun gehanteerde mantra's luiden: liberaliseren, dereguleren en privatiseren. Deze uitgangspunten vormen de basis voor een ultra-neoliberale kapitalistische economie gevestigd op de macht van de vrije markt, de onderneming en het kapitaal.

De solidariteit van Adam Smith

En men greep graag terug naar het concept van de onzichtbare hand van Adam Smith (*the Wealth of Nations*, 1776), waarbij het eigenbelang van het individu de motor was voor het algemeen belang. Maar naast deze onzichtbare hand was er ook een onzichtbare voet die de (afgeschreven) mensen in de goot stampte en in armoede deed belanden. Nochtans wordt Adam Smith slechts selectief geciteerd. Hij was tevens voorstander om aan de overheid in bepaalde domeinen een belangrijke rol toe te kennen ter verdediging van het algemeen belang zoals in het onderwijs, het leger of het bankwezen. Hij betoogde: "All for ourselves, and nothing for other people, seems in every age of the world, to have been the vile maxim of the masters of mankind". Kortom, er was bij Adam Smith ook ruimte voor solidariteit en voor tegenwichten tegen de vrije markt. Dat hij deze solidariteit tussen mensen belangrijk vond, treffen we ook verder aan in zijn boek, waar hij stelt: "It is not very unreasonable that the rich should contribute to the public expenses, not only in proportion to their revenue, but something more than in that proportion." Of anders gezegd, hoe men van de sterkste schouder de grootste lasten mag vragen.

Paradox

Toen vroeger een groot bedrijf duizenden arbeiders en/of bedienden moest weg *rationaliseren*, kelderden de aandelenkoersen van dit be-

drijf omdat men dacht dat het met dat bedrijf bergaf ging en het wellicht failliet zou gaan. Wanneer nu hetzelfde groot bedrijf aankondigt dat het duizenden personeelsleden zal ontslaan dan stijgen de aandelenkoersen, want de kosten worden gedrukt en de winstmogelijkheden voor de aandeelhouders zullen toenemen.

Ontstaan van een *precariaat*

De nefaste invloed van de economische crisis op de samenleving wordt duidelijk wanneer we kijken naar een groeiende groep van mensen die een onzeker bestaan leiden, die geen werk hebben of die tevreden moeten zijn met kortlopende banen. Mensen die over geen of slechts lage inkomens beschikken en van een beperkte sociale zekerheid kunnen genieten. Ook zeer hoog opgeleide jongeren (bijvoorbeeld Spanje) kunnen vandaag amper een job vinden of zijn gedwongen onderbetaald werk te verrichten. Zij hebben geen toekomst, geen hoop, geen vooruitzicht op een humaan menselijk bestaan, en als dusdanig vormen zij een basis voor extremisme en populisme. Zij worden door prof. Standing het *precariaat* genoemd (van precair, onzeker en proletariaat).

Economie en de rol van de kerken

Het is belangrijk hier te wijzen op het feit dat economie een sociale en humane wetenschap is, die ten dienste moet staan van mens en maatschappij om het welzijn van de mens van de huidige en de volgende generatie(s) te verbeteren (en niet omgekeerd). Productie, distributie (de weg van producent naar consument) en consumptie dienen gericht te worden op een rechtvaardige en duurzame samenleving waarin de grenzen van de natuur strikt gerespecteerd worden.

Verder wil ik er op wijzen dat instellingen en (onmenselijke) structuren die door mensen gecreëerd worden, niet onveranderlijk zijn, en dus door mensen kunnen veranderd worden.

Kerken kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de levensnoodzakelijke mentaliteitswijzigingen waarbij opnieuw bepaalde waarden als stilte, soberheid, saamhorigheid en solidariteit tegen harde prestatiedrang, intense (moordende) concurrentie, wild consumentisme en economisch egoïsme op de voorgrond worden geplaatst. Kerken moeten door hun profetisch spreken de economie ontdoen van haar *afgod-*

karakter, zodat ze weer ten dienste wordt gesteld van de mens.

Een essentieel element doorheen gans de Bijbel is een oproep tot het beoefenen van gerechtigheid, die de basis vormt voor een wereldwijde solidariteit.

Met betrekking tot de schuldenproblematiek spreekt Nehemia (5: 1 – 13) klare taal, en het klinkt zo eigentijds: “*We hebben veel zonen en dochters, en daarom willen we graan! We moeten eten anders gaan we dood!*” En verder lezen we over mensen die akkers, wijngaarden, en huizen in onderpand moeten geven om graan te kopen of ze zelfs moeten verkopen. Uiteindelijk worden ze verplicht om hun zonen en dochters als slaaf te verkopen. Vervolgens stelt Nehemia: “*wat u doet is niet goed, heb ontzag voor onze God*”. Wat je hier leest klinkt een beetje als macro-economie en ds. Ernst Veen verduidelijkte in een recentelijke preek, dat de profeet ook verlangde dat er structurele maatregelen genomen werden tegen armoede en uitbuiting van medemensen.

Ook wil ik hier nog graag de sterke tekst van de profeet Micha citeren (Micha 6:8): “*U is niets anders aangezegd mens dan om recht te doen (gerechtigheid te betrachten) om vrede en waarheid na te streven (om trouw te betonen) en om nederig de weg te gaan van je God.*” Dit vormt een goede samenvatting van hoe ik het beleef: samen met mensen op weg gaan, samen zoeken naar een stukje bevrijding uit omknellende situaties, naar een stukje meer menswaardig leven, een stukje geluk voor iedereen. En de moderne (economische) wetenschap kan daartoe bijdragen door het verfijnen van haar methoden, modellen en technieken in een meer menselijke richting.

Chris LEFEBVRE,
lid van de werkgroep Kerk in de Samenleving
Emeritus Professor of accounting and forensic auditing
LLP-Erasmus/Exchange Coordinator
KU Leuven

Leuven, 13 februari 2012.

Neem het niet! Dit Europa... neem het niet!

Over Europa en de grote woede in de buik.

Wat gebeurt er toch met ons? Wat overkomt ons toch, Europeanen? We leken het zo goed voor mekaar te hebben in het Europa van de 21ste eeuw. Steeds groter, sterker en "ener" werden we. En nu? Nu staat alles op zijn kop. De EU staat onder druk. Van de markten aan de ene kant, van de volken aan de andere kant. Je zal vandaag maar premier zijn in Griekenland of minister van financiën in Portugal, je zou er voor minder druk de brui aan geven.

Een constatering

Wat we nu beleven in de Europese Unie is een situatie van paniek en gebrek aan controle op een systeem dat - van bij het begin van de Unie - door de regeringen van de lidstaten verdedigd werd en dat zich nu tegen hen keert: de ongebreidelde vrije markt.

Staatshoofden en regeringsleiders wijzen met de vinger naar ratingbureaus en financiële instellingen en deels hebben ze gelijk. Maar ze lijken te vergeten dat zij hen tot hoofdspelers hebben gemaakt van het economische en nu ook het politieke systeem. Groot was de triomf bij de val van de communistische regimes, het bewijs dat het kapitalistische, vrije marktsysteem het enig goede was. Niets blijkt minder waar te zijn volgens wat we de laatste jaren en maanden meemaakten... en wat we nog gaan meemaken.(1) Er worden maatregelen genomen. Er wordt bezuinigd tegen de klippen op. Er heerst angst. Er wordt geroepen dat we nu moeten inleveren om straks niet helemaal om te vallen.

De utopie van de vrije markt blijft overheersen. Men blijft geloven dat de vrije markt het enige alternatief is voor de vrije markt. Europa, tenminste haar regeringsleiders, geeft haar geloof niet op, blijft in dit grote verhaal - telkens opnieuw opgepoetst door ratingbureaus en de banken - geloven. Afgodendienst, waarvoor veel geslacht-offerd wordt. Opgeofferd om het grote verhaal van het sterke Europa vol te kunnen houden.

Slachtoffers

Om enkele voorbeelden te noemen... Wat gebeurt er met de meer dan 120 miljoen mensen die in armoede leven in de rijke maar nu fel belaagde Europese Unie? Hoelang zal het duren

voor hun aantal verdubbeld is in plaats van gehalveerd zoals er in de besluiten over Europa 2020 te lezen valt? Wat gebeurt er met allochtonen, migranten, asielzoekers, vluchtelingen,

Roma in *Fort Europa* dat steeds meer zijn grenzen wil sluiten? Mensen, jong en oud, alleen of met een gezin, komen om aan de grenzen van dit *Fort*. In bootjes, bij grensincidenten, alle hoop vervlogen. En ondertussen mogen mensen binnen Europa migreren en zich vestigen in de andere staten als zij werk hebben. Wat dan leidt tot nieuwe armoede in bijvoorbeeld België, want de mensen werken vaak voor een hongerloon, en daarnaast tot verderschrijdende discriminatie. In Nederland opende de PVV (de ploeg van Wilders) een website, waarop iedereen zijn klachten met betrekking tot Oost-Europeanen kwijt kan. De ambassadeurs van deze landen schreven een brief naar minister-president Rutte, maar die dacht tot nu toe dat het zijn tijd wel zou uitduren (14 februari 2012). Wat voor toekomst hebben jongeren in Europa als ze dagelijks lezen en horen over crisis, recessie en *de buikriem* aanhalen. 21 % van de jongeren (15-24 jaar) in Europa is werkloos. De jeugdwerkloosheid bedraagt in Spanje 48 procent, in Griekenland 46 procent, in Ierland en Portugal 30 procent, in Italië 28 procent, in Frankrijk 23 procent en in België 20,5 procent.(2)

En hoe zit het met de solidariteit met mensen in lidstaten die - omwille van hun zwakke financiën - extra belaagd en gevisieerd worden door financiële markten? Wordt in dit Europa de sociale solidariteit niet steeds verder afgebroken. Onze media zijn er goed in. De Grieken zijn

sinds zondag 12 februari niet alleen lui en zonder ondernemingszin, dat was ons allang ingepeperd, maar ook nog brandstichters. Dat de minimumlonen met 25% verlaagd moeten worden en er per direct 15.000 ambtenaren moeten worden ontslagen, is nog maar het topje van de *inleverberg*, die de gewone Grieken gedwongen moeten beklimmen.

En dat alles gebeurt gewoon. In 1999 zei Jean-Claude Juncker, nu president van de Eurogroep: *Wij beslissen iets. We brengen dat dan naar voor en wachten wat af om te zien wat er gebeurt. Als er geen protest is of opstand uitbreekt – want de meesten begrijpen toch niet wat er beslist werd – dan gaan we weer wat verder, stap voor stap, tot er geen terugkeer meer mogelijk is.* (3)

Lied voor Europa

1. Zijn wij een oud en dicht kasteel met opgeschoven muren, een afgesloten werelddeel, geen oog meer voor de burenen?
2. Of gaan wij richting open stad met ruime toegangswegen voor al wie nergens leven had en komen zij gelegen?
3. Bewaken wij het oude erf met oude argus-ogen, bestrijken wij met eenheidsverf ons groeiend onvermogen?
4. Of breken wij daar nu doorheen en zien wij onder ogen, dat wij niet staan voor ons alleen, niet zonder mededogen?
5. Wij bidden voor dit Avondland om geest en licht voor morgen; dat ons Europa niet verzandt in louter eigen zorgen.

Tekst: J. van Opbergen

Melodie: J.W. van de Velde

Verontwaardiging

De utopie van de vrije markt komt in nauwe schoentjes te staan. Tenminste... soms even. In september 2011 hoorden we voor het eerst over de *Occupy-beweging*, een paar maanden daarvoor stapten de *indignados* vanuit Spanje naar onze contreien. In zijn kleine pamflet:

Indigniez-vous zegt de 93-jarige Stephane Hessel(4): *De macht van het geld is nooit eerder zo groot geweest, zo onbeschaamd, zo egoïstisch, met zijn eigen dienaren tot in de hoogste regionen van de staat.* En hij roept de jonge generaties op om verontwaardigd te zijn. Verontwaardiging maakt ons *strijdvaardig, sterk en geëngageerd*.

En er is verontwaardiging. Gelukkig. Er is verlangen naar verandering. Ook al kunnen we er bijna niet in geloven. Want *als iedereen verontwaardigd is, waarom verandert er dan niets? Waarom wordt die woede bijna vanzelfsprekend een ritueel? Waarom breekt er morgen geen revolutie uit? Er verandert niets omdat we nog steeds niet in staat zijn om ons een wereld voor te stellen, waarin verandering mogelijk is.* (5)

De grote woede in de buik

En toen begon ik te steigeren. Hebben wij dat echt niet? De verbeelding van een wereld, omgekeerd? Zit ons geloof niet vol met zulke beelden? Als wij ons in Europa niet hadden afgekeerd van het Evangelie als tegenverhaal, van de Tora als instrument tegen afgodendienst en onderdrukking, dan had het grote verhaal van de utopie van de vrije markt ons vast niet als schapen naar de slachtbank geleid. De Tora heeft als basis de bevrijding van de dienst-knechten uit het slavenhuis Egypte. Het wegtrekken uit de onderdrukking. Op naar een land waar het echt allemaal anders zal zijn. Een land als beloftevol nieuw begin. Een land waar niet het recht van de sterkste geldt en waar je dus andere wetten moet ontwerpen. Een wetsontwerp waar de kleinste, de minste, de zwakste, de onvruchtbare, de onschuldige, de vreemdeling echt aan bod komt. En waar die kleine wordt kapotgemaakt moet er dus opstand(ing) zijn. De HEER als tegengod staat op en voelt de grote woede in zijn buik. Over alles wat geslachteerd wordt aan andere goden. Wat hebben we in Europa behoefte aan die Ene, aan die tegengod. En aan zijn profeten. Aan mensen als bijvoorbeeld Stephane Hessel, aan Jezusverhalen en aan de tegendraadse geschiedenis van God met de mensen. Aan mensen die tegenverhalen willen vertellen, tegen dat ene grote verhaal (die utopie van de vrije markt) in

dat heel het menselijk leven kapot maakt. Wat hebben we nood aan iemand die ons terug op het juiste spoor van God kan brengen. Als een oud en dicht kasteel gedragen we ons in Europa, met opgeschoven muren, geen oog voor de burens. We bewaken ons eigen erf - met oude argusogen - en bestrijken zo met eenheidsverf ons groeiend onvermogen. Fort Europa. Waar we alleen nog angst hebben, waar de depressie ons overkomt en straks het grootste deel van de mensen niet meer weten zal hoe te overleven. En toch laten we het dicht, dat fort. We sluiten onszelf op en de rest van de mensheid buiten. We hebben nood aan mensen die ons vertellen: *als je zo doorgaat met je economie, gaat het helemaal mis*. Zij willen ons nieuwe hoop geven. Hoop op een nieuwe manier van denken, van organiseren, van... Tora *doen*. Stel dat de Tora, stel dat de Bijbel het uitgangspunt van onze economische en sociale structuren zouden worden... wat zou ons huis, ons land en onze wereld er dan anders uitzien. De grote woede in de buik... een *gevoel* dat we van die Ene hebben geleerd, zal ons voortstuwen. Zodra we ons de ogen laten openen.

ds. Ina KOEMAN,
predikant te Antwerpen-Noord
Borgerhout, februari 2012

- (1) Uit nieuwjaarsbrief van de voorzitter van European Anti-Poverty Network (EAPN), Ludo Horemans
- (2) Eurostat, Unemployment statistics, December 2011.
- (3) Der Spiegel, 27 december 1999, p. 136.
- (4) Stéphane Hessel, *Neem het niet*, Van Gennep, Amsterdam, <http://www.vangennep-boeken.nl>, 2011
- (5) Jeroen Olyslaegers over het keurslijf van de verontwaardiging tijdens de *Avond van de Verontwaardiging* in de Beursschouwburg op 31 januari 2012.

Literatuur:

- Hans Achterhuis, *De utopie van de vrije markt*, Lemniscaat 2010
- De Wereld Morgen, internetkrant

Verenigde Protestantse
Kerk in België
vpkb.be

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Dr. Guy Liagre

Redactieteam

Bea Baetens
ds. Edwin Delen
ds. Ernst Veen
dr. Dick Wursten

Redactieadres:

Brogniezstraat 44 - 1070 Brussel
tel.: +32-(0)2-511 44 71
fax.: +32-(0)2-510 61 74
E-mail: kerkmozaiek@vpkb.be

Website :

<http://www.vpkb.be>

Prijzen Kerkmozaïek

- Individueel abonnement: 15,00 euro
- Groepsabonnement: 12,50 euro (vanaf minimum 5 exemplaren naar éénzelfde adres)
- Steunabonnement: 20,00 euro

Vorige nummers Kerkmozaïek

<http://www.hipgo.be/kerkmozaiek/>

Storten

kan op rekeningnummer 068-0715800-64 van de Verenigde Protestantse Kerk in België, Brogniezstraat 44 - 1070 Brussel.
IBAN BE29 0680 7158 0064
BIC GKCCBEBB

De redactie behoudt zich het recht voor om bepaalde artikelen niet te publiceren, indien nodig in te korten en/of redactioneel te bewerken. Zij is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en slechts ten dele voor de stijl. Organisaties en tijdschriften, niet behorend tot de VPKB, die artikelen uit het maandblad Kerkmozaïek geheel of gedeeltelijk wensen over te nemen of te bewerken, dienen dit schriftelijk aan te vragen op het redactieadres.

**Sluitingsdatum volgende Kerkmozaïek :
13 maart 2012.**

Guy Liagre gaat naar Genève als de nieuwe secretaris-generaal van de KEK

PERSCOMMUNIQUE - De synodale raad van de Verenigde Protestantse Kerk in België heeft kennis genomen van de verkiezing van zijn voorzitter, dr. Guy LIAGRE, tot nieuwe secretaris-generaal van de Conferentie van Europese Kerken met zetel te Genève (CH). Hij volgt Prof. Dr. Viorel Ionita op, die als secretaris-generaal a.i. in oktober 2011 met pensioen ging. De synodale raad feliciteert dr. Liagre met zijn nieuwe benoeming, die ingaat op 1 juni 2012.

Hij werd verkozen door het Centraal Comité, dat op 24 en 25 januari jl. in Genève bijeenkwam. Na zijn verkiezing liet Dr. Liagre weten: *Gedurende jaren heeft de KEK eraan gewerkt om ervoor te zorgen dat de christelijke stem niet verloren gaat op Europees vlak. Ik zie het als een uitdaging om als secretaris-generaal van een Europese oecumenische instelling aan de slag te gaan in een tijd waarin Europa en de wereld zo vlug veranderen in iets wat moeilijk te voorspellen valt. De KEK is volop aan het reorganiseren en ik ben blij om aan deze vernieuwing deel te nemen en deze te stimuleren.*

De nieuwe secretaris-generaal werd geboren in Gent in 1957. Na zijn theologische studies aan de Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid te Brussel, was hij achtereenvolgens predikant in de kerken te Menen (1984-1990) en te Brussel (1990-2005), vooraleer hij in 2005 voorzitter werd van de Verenigde Protestantse Kerk in België, een ambt waarvoor hij in 2009 voor een tweede mandaat verkozen werd.

Naast zijn ambt als voorzitter van zijn eigen Kerk, is hij ook voorzitter van de *Belgian Council of Religious Leaders* en voorzitter van het Overleg van Christelijke Kerken in België, een organisatie waarin Belgische Kerken (de anglikaanse, de rooms-katholieke, de protestantse en de orthodoxe) samenwerken. Tevens is hij covoorzitter van de Administratieve Raad voor de Protestants-Evangelische Eredienst, die instaat voor de relaties met de Belgische overheid.

Dr. Liagre vertegenwoordigde zijn Kerk in heel wat internationale oecumenische vergaderingen en is ook actief in de *World Methodist Council*, de *World Communion of Reformed Churches* en de *Community of Protestant Churches in Europe*. Hij is voor het ogenblik tevens lid van de commissie *Church and Society* van de KEK.

Hij behaalde een doctoraat in de kerkgeschiedenis aan de Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid te Brussel en heeft meerdere boeken op zijn palmares staan. Hij spreekt vloeiend Nederlands, Engels, Frans, Duits.

Hij is gehuwd, heeft vier volwassen kinderen en drie kleinkinderen.

BRUSSEL, 26.01.2012

Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid

Symposium *Vieren, leren en dienen buiten de kerk*

Het was koud die 2de februari, maar gelukkig niet zo winters als de dag erna, toen de sneeuw inzette en velen lang onderweg waren. Het goedbezochte symposium in de Graanmarktkerk ten afscheid van prof. Jaap de Lange was volgens eenstemmige reactie een succes waar alle betrokkenen tevreden mee waren. *Vieren, leren en dienen*, drie hoofdmomenten in het leven van de kerk, werden belicht als zaken die nu ook veel *buiten de kerk* plaatsvinden. Gezongen avondgebeden naar Anglicaanse stijl; musical-achtige uitvoeringen met pakkende maar niet-kerkelijke en toch *gelovige* teksten; niet-kerkelijke ontmoetingsgroepen van ouderen rond de grote levensthema's die allemaal met geloof te maken hebben – daarover gingen de drie *praktijkverhalen* gebracht door Hanna Rijken, Steven Fuite en Marie-Jantien Kreeft. De PThU-professoren Marcel Barnard en Henk de Roest en universitair docente Alma Lanser-van de Velde van VU-Amsterdam spraken over vormen van *worship* of eredienst, van gemeentezijn en van geloofsoverdracht, allemaal *buiten de kerk*.

Maar wat bedoelen we met *kerk*? Een bepaalde organisatievorm met als kenmerk een kerkenraad met ambtsdragers en *vrijgestelden* volgens een vaste salarisschaal en pensioenregeling? Of is *kerk* niet veeleer de *gemeenschap der heiligen* die zich constitueert waar twee of drie...? Jawel, maar het gaat toch ook niet zonder die kleine kernen van getrouwen die de lofzang gaande houden en de hulpdiensten draaiende... Van de lezingen wordt een boekje gemaakt, verlicht met foto's van het festijn, door uitgeverij *Narratio* die ook de *Stem van het boek* uitgeeft. Op de FPG-website zal worden bekend gemaakt hoe u het kunt bekomen.

FPG Out of the box

Een nieuwe modekreet, maar wel beeldend en behulpzaam als het erom gaat, vastgelopen denk- en leefpatronen te verlaten en (nog zulk jargon) *jezelf opnieuw uit te vinden*. Toch is dat wat de FPG te doen staat – of te verdwij-

nen! Zo cru, zo simpel is het. De nieuwe financieringsregeling van Vlaanderen dwingt ons ertoe. Op de synodevergadering in november hebben wij meegedeeld dat wij het voorstel van de synodale raad overgenomen hebben namelijk een commissie te vormen die doortastende plannen voor de toekomst maakt. Wij laten deze commissie bovendien bijstaan door gezaghebbende adviseurs. Deze hebben inmiddels reeds hun rapporten gedeponneerd, waarmee wij verder aan de slag gaan. Op de synodevergadering van mei moet er een globaal plan liggen. Wij waren reeds in gesprek met mogelijke samenwerkingpartners in binnen- en buitenland; deze contacten hebben wij geïntensifieerd. Uiteindelijk gaat het om onderhandelingen over uurroosters en inschrijfgelden en – wezenlijker – om serieus samengaan zonder identiteitsverlies. De Faculteit heeft een aantal moeilijke jaren achter de rug, terwijl de geldmiddelen vrij ruim waren. Nu gaat het erom, of zij met een veel krappere beurs en slim samenwerken een nieuwe manier kan vinden om in Nederlands- en Franstalig België een brandpunt van protestantse theologie te bieden, dat kan oriënteren, inspireren en assisteren. Vederlicht, wendbaar, geëngageerd – spreekt het u aan?

Enthousiaste studenten

Intussen gaan de colleges door in de Franstalige en de Nederlandstalige afdeling. Onder de studenten vallen de deeltijds werkende moeders op. Het organiseren van gezin en werk lijkt routine vergeleken met de uitdaging van (opnieuw) in de collegebanken te zitten en te blokken op vakliteratuur in het Engels. Hulde!

Voor alle informatie kunt u terecht bij decaan Peter Tomson - pjtomson@protestafac.ac.be en op de website.

Misbruik mijn NAAM niet, want de Heer zal niet voor onschuldig houden, die deze NAAM misbruikt

(Ex. 20:7 Deut. 5:11)

1. In het oude Egypte en in Babylonië heerste de idee, dat het woord van een godheid, een grote fysische en kosmische macht uitoeffende. Ook in het normale leven waren sommige woorden drager van een bijzondere macht, bijvoorbeeld de naam van een persoon. De naam was geen aanhangsel, dat men willekeurig kon wijzigen. De naam was een essentieel deel van de drager; hij werd als een *dubbel* aanschouwd. Een slechte naam kon een bedreiging voor het leven zijn. Jacob heeft bijvoorbeeld de naam van één van zijn zonen veranderd: BEN ONI (zoon van smarten) in BEN JAMIN (zoon van de vele beloften) – Gen. 35:18.

2. Een naam geven is in de eerste plaats, een persoon aanspreken, een relatie tot stand brengen, de relatie mens-medemens of mens-God. God gaf zichzelf een NAAM *JHWH*, vier medeklinkers (in het Grieks TETRAGRAM). God zelf heeft in deze zin de medeklinkers *JHWH* als zijn geheim geopenbaard, maar men waagde het niet deze naam uit te spreken. Men voegde de nodige klinkers erbij en zo kon men toch God aanspreken met *ADONAI*. Op deze manier kon men het geheim respecteren, zonder tot zwijgen te zijn veroordeeld. God had zich voordien nog nooit bekend gemaakt, ook niet aan Abraham (Ex. 6:3). Men had God veel namen gegeven. Enkele voorbeelden: *Elohim*: goden (Gen. 1:1); *Eloham*: de eeuwige (Gen. 21:33); *Elroi*: die naar mij omziet (Gen. 16:15); *Elschaddai*: de almachtige (Gen. 17:1). *Jahweh* was voor Mozes als een nieuwe god. Zijn NAAM wordt vertaald als *Ik ben die zal zijn* of *Ik zal (voor u) daar zijn*. Altijd daar zijn, voor mij? Dat herinnert me

eraan, dat mijn moeder en mijn vader ook altijd voor mij daar waren. God heeft ons lief als een moeder: *Terwijl ik het toch was, die Israël leerde lopen en het op mijn armen nam*. Als ouders die hun kind opbeuren en het tegen de wang drukken (Hosea 11:3-4). *Ik zal voor u daar zijn*: het ABA van Jezus, zijn Vader (Mat. 6:32 – 11:27)

3. Het tweede gebod *Misbruik mijn NAAM niet, want de Heer zal straffen wie mijn naam misbruikt* (Groot Nieuws). Letterlijk uit het Hebreeuws: *Zal niet voor onschuldig houden of niet ongestraft laten*.

Luther geeft in zijn *Kleine Catechismus* volgende uitleg: *Wij moeten God vrezen en liefhebben, zodat wij in zijn NAAM niet vloeken, zweren, toveren, liegen en bedriegen*.

In zijn *Grote Catechismus* pakt Luther de zaak uitgebreider aan. *In het eerste gebod wordt het hart en het geloof onderwezen, in het tweede gebod wordt het uiterlijke onderricht en hoe wij ons moeten gedragen, wat onze mond en tong betreft. Men mag de NAAM van God niet in de mond nemen als men valse uitspraken maakt. Misbruik van de NAAM is de grootste zonde, omdat het een dubbele leugen is. Liegen en bedriegen is op zichzelf al een grote zonde, maar ze is nog groter als men met de NAAM van God de leugens wil bevestigen. Meestal gaat het om geld en goederen, maar ook in geestelijke zaken zijn er misbruiken bijvoorbeeld als predikanten van sekten optreden en hun leugens als Gods Woord verkondigen. Zover Luther.*

De naam van God ligt in de handen van mensen, die kruistochten en rechtvaardigingsoorlogen organiseren. Zelfs in de Bijbel wordt

de naam van God gebruikt (of misbruikt) (1 Sam. 15). Op bevel van de Heer moet Saul vrouwen, kinderen en het vee doden. De koning wordt afgezet, omdat hij het beste vee liet leven om te offeren; blinde gehoorzaamheid was het opperste principe.

4. Het tweede gebod verbiedt niet alleen de naam van God te misbruiken, het gebiedt het rechte en goede gebruik ervan. Luther schrijft in zijn *Grote Catechismus*: *het tweede gebod verbiedt te liegen, maar gebiedt de waarheid te zeggen. Bijvoorbeeld: recht zweren waar het nodig is om de waarheid openbaar te maken. De naam van God aanroepen wanneer men in nood verkeert (Psalm 5). Het goede gebruik van Gods naam moet bij de jeugd bijtijds ingeoefend worden. Korte gebeden zoals "God zij dank" zijn aangenamer voor God dan een kloosterleven en de heiligheid van een karthuizermonnik. De jeugd mag niet daartoe gedwongen worden. Met goedheid moet men ze eraan gewoon maken. Als we voor kinderen preken, moeten we ook met hen kunnen 'lallen'.*

5. De God van Abraham. Isaäk en Jacob wordt dan *JHWH*, een God van nabijheid: Ik

zal voor u daar zijn. Een NAAM met garantie. Deze God is de God, de Vader van Jezus. Een God met een naam, met een aangezicht, een persoonlijke God. Een God die tegelijkertijd boven tijd en ruimte staat, die dat *zijn* (essentie) is en dat *worden* (existentie). Onze God is en blijft verborgen en toch gans nabij. Wij zijn voor de eer van de NAAM verantwoordelijk. De NAAM van God heiligen, bestaat hierin, dat we dag na dag ontdekken, dat God een gemeenschappelijke vader is, die ons ertoe brengt zo te handelen, dat alle mensen broeders en zusters zijn. *JHWH*: God is er voor ons. Zijn wij er ook voor Hem? Ik heb God nodig om *te zijn* en zo heeft God ook mij nodig. Wij zijn ook zijn dagelijks brood. Door ons leeft hij in zijn en onze wereld.

Ds. Gustaaf BAETENS
Ere-hoofdaalmoezenier Belgisch Leger

Ds. Anne Kooi naar Brussel/Tervuren:

Deze kerk durft positie in te nemen

Stel: je wilt Christus' aanwezigheid in de wereld volgen en dat wil je best wel in Brussel doen want met al die internationale connecties is dat toch een interessante stad, niet-waar? Je kunt er indrukken opdoen én indruk maken. Maar dat is niet de appetijt van Anne Kooi, die al een overstap heeft gemaakt van het arbeidspastoraat naar een gevangenis en nu dus predikant is in de hoofdstad. 'Ik ervaar hier geen drempels', stelt ze duidelijk.

gevangenispastoraat in Haarlem. 'Ik was er predikant uitgezonden door de Haarlemse kerken om met een bijzondere opdracht te werken in de gevangenis. Daar kreeg ik dan weer zoveel positieve vragen over geloof en kerk dat ze mij verplichtten antwoorden te geven en zo die mensen in een fundamentele levenscrisis verder te helpen. De kerk heeft in die noodsituaties soms maar een zwakke presentie met haar geloofsverhaal en toch moet de verbinding gelegd worden; waarom ben je anders kerk? In de praktijk zat ik 1/3 van mijn tijd bij de gedetineerden, 1/3 besteedde ik aan de nazorg na hun vrijlating en

'In de kerk kom ik nooit meer. De kerk is hypocriet en ongeloofwaardig!' Dat was het gemiddelde dagelijkse commentaar dat Anne Kooi als arbeidspredikant kreeg van haar collega-arbeiders toen ze tussen 2000 en 2005 onder andere in de kunstvezelfabriek Enka in Ede werkte. 'In die situaties word je gedwongen om na te denken over het wezen van de kerk, over het hoe en het waarom van geloven, maar ook over onze westerse arbeidsethiek. Zeker toen de fabriek sloot en 500 mensen op straat zette. Heb je dan ook nog iets te zeggen? Of, ander voorbeeld, hoe zit dat met die schepping als de landbouwbedrijven in de buurt massaal met mond- en klauwzeer kampen? Welke antwoorden moet je geven op vragen over rechtvaardig handelen als de mensen lijden onder een in elkaar stuikende economie?'

Na haar fabriekservaring werkte ze 6 jaar als hoofd van het Diaconaal Centrum voor het

de rest gaf ik aan zondagse preken en allerlei toerustingsavonden om maatschappelijk moeilijke maar relevante thema's te vertalen naar een breder publiek. Dat kon bijvoorbeeld rond het thema 'vergeving, vergeving, verzoening' zijn of rond 'misdaad en straf'. Er werd ook jaarlijks een symposium georganiseerd rond de problematiek die detentie met zich meebrengt.

We zitten samen in de Graanmarktkerk koffie te drinken en we bereiken meteen het hart van haar nieuwe *drive*: 'Ik doe graag de overstap naar de kerk omdat ik denk haar relevante ervaring te kunnen aanbieden.' In het kerkblad van de Graanmarktkerk laat ze optekenen: 'Ik heb altijd gezocht naar het spanningsveld tussen theologie en maatschappij, zowel in het arbeids- als in het gevangenispastoraat. En dat zal altijd wel zo blijven.' Een citaat dat haar engagement duidelijk maakt en dat ze in Brussel wil voort-

zetten. 'Op een dag kreeg ik een uitnodiging om te solliciteren omdat mijn rugzakje paste bij dat wat men hier in Brussel wil zijn en doen. Ja-ja, het is ook een kerk waar 'expats' zich thuis voelen maar vergis je niet, het is een kerk met uitdrukkelijk een grote openheid en verantwoordelijkheidsbesef ten aanzien van de samenleving. Bijvoorbeeld in de aandacht voor het PSC (Protestants Sociaal Centrum). Deze gemeente durft positie in te nemen. Mensen die bijvoorbeeld binnen 'Europa' of een andere instelling verantwoordelijkheid opnemen en het belangrijk vinden elkaar te steunen over de sociale verschillen heen, die mensen voeden de kerk. Zij zijn een schakelstation om vanuit de verschillende delen samen na te denken hoe het verder moet in deze samenleving. Dat wil ik mee vorm geven maar vraag mij nu niet naar concrete ambities en werkdoelen, daar is het veel te vroeg voor. Ik wil eerst een half jaartje rondkijken, luisteren en leren. Het zou toch een vergissing zijn om met mijn programma hier binnen te stappen en te zeggen wat en hoe? Een voorganger is een voorbijganger en het gaat er om de vragen van de mensen zelf tegen het licht van het evangelie te houden.'

Maar is het wel interessant voor een dominee om te komen werken in een omgeving waar de maatschappelijke betekenis van die kerk sowieso kleiner is dan in Nederland? 'Hier moet je wel iets over hebben om naar de kerk te komen en er op zondagochtend 20 of meer kilometer voor te rijden. Ik heb dan ook groot respect voor mensen die al zoveel jaren bewust lid zijn van een kerk in Vlaanderen en Brussel met een aangevochten identiteit, voortdurend bevraagd en bekeken of de manier waarop je in de samenleving staat wel klopt met wat je beweert te geloven.'

België kent ze al van uit haar tijd dat ze voor IKON-radio reportages maakte. Onder andere over Zaïre/Congo, de Rwanda-oorlog, over de asielproblematiek die in het Brusselse 'Klein Kasteeltje' te vinden was in de jaren 90. Ze vond er Nederlandstalige mensen die soms zelfs vanuit een Afrikaanse setting wat te vertellen hadden. Toch valt het haar weer op dat een Belg minder expressief is dan een Nederlander. 'Hier is

de wens om het te zeggen kleiner dan in het noorden, Belgen zijn meer terughoudend, meer op zichzelf gericht en ze bezitten daarom een speciaal soort individualiteit met meer privéterrein. Dat maakt de balans tussen het particuliere en het publieke anders dan in Nederland.

Dat laatste begreep ik pas goed toen ik leerde dat de Vlamingen moesten overleven onder steeds weer andere machthebbers. De Vlaamse protestanten hebben dan ook nog als collectieve ervaring na de reformatie om als groep tot een vervolgte minderheid te behoren. Die kerk wil ik graag dienen.'

Mark GORIS

Antwerpse Contactgroep voor Joods-Christelijke Betrekkingen

Nieuw adres:

"De Loodsen"

Sint-Jacobsmarkt 43

2000 Antwerpen

Permanentie : elke woensdag van 14 tot 17:00

Jezus en de rabbijnen (25)

Jezus en de tempel

door Peter Tomson

Reeds vroeg ontwikkelden christenen een negatief beeld van de joodse eredienst. Ook Jezus zou negatief tegenover de tempel in Jeruzalem gestaan hebben. Dit las men in het verhaal van de 'tempelreiniging', dat een prominente plaats heeft in het Johannesevangelie. Maar uit Marcus blijkt het omgekeerde.

Bekering en de Grote Verzoendag

De Misjna, het oudste en centrale rabbijnse geschrift, bevat de volgende bepalingen:

Wie zegt: Ik zondig, maar zal me bekeren... ik zondig, maar zal me bekeren – hem wordt niet toegelaten, zich

te bekeren. (Wie zegt:) Ik zondig, maar de Grote Verzoendag verzoent het – de Grote Verzoendag verzoent het niet.

Zonden tussen een mens en de Eeuwige worden door de Grote Verzoendag verzoend; zonden tussen een mens en zijn naaste worden niet door de Grote Verzoendag verzoend, totdat men het goedmaakt met zijn naaste (Jona 8:7). In het eerste gedeelte wordt gezegd dat er alleen sprake is van 'bekering' wanneer je oprecht je leven wilt beteren. Dat geldt ook van de Grote Verzoendag, waarop de joden berouwvol verzoening horen te vragen voor hun zonden. Wie niet oprecht zijn leven wil beteren, ontvangt geen verzoening. Grote Verzoendag werkt niet vanzelf, het is geen automaat.

In het tweede gedeelte wordt dat verijnd. De Grote Verzoendag werkt alleen 'vanzelf' voor zonden tussen de mens en God – daarmee bedoelen de rabbijnen fouten in het offerritueel. Voor zonden tussen mensen onderling verzoent de grote dag van de Ommekeer alleen, wanneer men het al goed heeft gemaakt met de medemens in kwestie.

Het offer en de naaste

Dezelfde opvatting wordt aan Jezus toegeschreven:

Wanneer je je offergave naar het altaar brengt en je daar herinnert dat je broeder of zuster je iets verwijt, laat je gave bij het altaar achter; ga je met die ander verzoenen en kom daarna je offer brengen (Matteüs 5:23-24).

Een (joodse) mens wil met een offer tot God naderen in de tempel, maar herinnert zich dat hij iets heeft met een medemens. In dat geval, zegt Jezus volgens Matteüs, moet je het offer laten wachten en het eerst goedmaken met je naaste.

Volgens Jezus kom je in de tempel om tot God te naderen in oprecht berouw over je zonden. Juist dat wordt verteld in de 'gelijkenis' van de Farizeeër en de tollenaar die naar de tempel opgingen (Luc. 18:10-14). Zelfingenomen stond de Farizeeër God te danken dat hij niet was zoals die slechte tollenaar daar en dat hij keurig op tijd vastte. De tollenaar durfde niet nabij te komen en zijn ogen ten hemel te heffen. Hij sloeg zich (van berouw) op de borst en zei: O God, wees mij zondaar genadig! Jezus zei: die mens ging gerechtvaardigd naar huis!

Hartstocht voor de tempel

Marcus, het oudste evangelie dat we kennen, is nogal brokkelig en bevat allerlei 'gaten'. Hoe kende Jezus die mensen in Jeruzalem van dat veulen, of die van die bovenzaal? (Mar. 11:2-3; 14:13-15). Er wordt meer verondersteld dan een argeloze lezer vermoedt. Jezus was geen vreemdeling in Jeruzalem!

Hij trok Jeruzalem in en ging het tempelplein op. Nadat hij alles in ogenschouw had genomen, ging hij – want het was al laat geworden – met de twaalf terug naar Betanië. De volgende dag (...) kwamen ze in Jeruzalem. Hij ging het tempelplein op en begon iedereen die daar iets kocht of verkocht weg te jagen (...) en hij liet

niet toe dat iemand voorwerpen over het tempelplein droeg. Hij hield de omstanders voor: 'Staat er niet geschreven: "Mijn huis moet een gebedshuis voor de volken zijn"? Maar jullie hebben er een rovershol van gemaakt!' (Mar. 11:11-17)

Jezus kwam in de tempel met een vooropgezette bedoeling. Scherp inspecteerde hij wat er gebeurde, en de volgende dag trad hij op tegen de commercie. Dat geldt niet alleen het verkopen, maar ook het 'dragen'.

Opnieuw helpt de Misjna ons: 'Je mag het tempelplein niet betreden met je stok en je schoenen ...en het niet gebruiken als een afkorting'

(Berachot 9:5). Bedoeld is: je betreedt de tempel *met eerbied*. Zo'n soort regel moet Jezus motiveren. Met een beroep op de bijbel (Jes. 56:7; Jer. 7:11) treedt hij op – niet alleen tegen kopers en verkopers, maar ook tegen sjouwers die het heiligdom (d.w.z. het tempelplein) gebruiken als afkorting.

De kern van het verhaal in Johannes komt hiermee overeen, alleen met ander vers: 'De ijver voor uw huis (d.w.z. tempel) zal mij verteren!' (Joh. 2:17; Ps. 69:10). Hartstochtelijk verlangt Jezus naar de tempel als een bedehuis waar je tot God met eerbied en berouw kunt naderen.

Op weg naar klimaatgerechtigheid...

*Er is jou, mens, gezegd wat goed is,
Je weet wat de Eeuwige van je wil:
niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten
en nederig de weg te gaan van je God.
(Micha 6:8)*

De Veertigdagentijd voor Pasen is voor de kerken een tijd van geestelijke verdieping. Om u in deze tijd van bezinning te helpen geeft de *Werkgroep Kerk in de Samenleving* de onderstaande oproep van de Europese kerken, waarvan de VPKB lid is, graag aan u door. Bijeen in een vergadering in Boedapest eind 2010 stuurden zij een dringende oproep naar al hun lidkerken om mee te werken aan de noodzakelijke veranderingen in denken en doen over milieu en duurzaamheid.

"De wereld wordt geconfronteerd met urgente uitdagingen. De wereldwijde effecten van klimaatverandering vormen de belangrijkste uitdaging voor de toekomst van onze planeet. Het samenvallen van klimaatverandering, afname van fossiele grondstoffen, migratie als gevolg van klimaatverandering, voedselcrisis, watercrisis, energiecrisis, crisis in biodiversiteit en de financiële en economische crisis van 2008-2009, welke de schulden crisis van individuen en landen verergerde, kunnen er een teken van zijn dat het gehele systeem van productie, consumptie, winst-maximalisatie, armoede en ecologische vernietiging, welke overheersen in de geïndustrialiseerde landen, in een diepe veranderingscrisis is geraakt waarvan de afloop onzeker is. Het samenvallen van deze crises vraagt om urgente actie. Om deze uitdagingen tegemoet te treden zijn veelomvattende en radicale veranderingen nodig. Deze veranderingen moeten vorm krijgen op lokaal, regionaal, nationaal en globaal niveau."

Een uitgebreide tekst over Klimaatgerechtigheid kan opgevraagd worden bij Rob van Drimmelen: r.van.drimmelen@aprodev.net

"Wie genoeg heeft, bezit alles"

Phil Bosmans, 1922-2012

Eco-kerk

De Veertigdagentijd is bij uitstek het moment om eens stil te staan bij ons eigen consumptiegedrag. Eco-kerk ontwikkelde enkele gespreksmethoden voor de brochure *Liturgie en Spiritualiteit*.

Meer informatie bij Eco-kerk, een initiatief van Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede met ondersteuning van onder andere de VPKB.

Neem **contact** op met Ecokerk-animatrice: sophie@netrv.be
website: www.ecokerk.be

Studiefonds *Ik help een kind*

Uit dit studiefonds ontvangen de armste jongeren van onze partnerkerk in Rwanda financiële steun voor hun secundaire studies. Dit geeft meer kansen op werk of een vervolgstudie!

We kunnen al jaren rekenen op de giften van mensen uit VPKB gemeenten in Vlaanderen en Wallonië. Daar zijn we erg blij mee! Mogen we dit jaar ook op u als nieuwe donateur rekenen?
Alvast hartelijk bedankt!

Uw bijdrage kunt u storten op:

IBAN BE 15125930204530
BIC CPDHB71
Protestantse Solidariteit
Brogniezstraat 46
B-1070 Brussel.
o.v.v. *Ik help een kind*
(Fiscaal attest vanaf 40 Euro)

Contact:
greetheslinga@skynet.be

Actie Hugenotenkruisjes

ten bate van het Studiefonds *Ik help een kind*

De heer Jean Lenders maakt deze Hugenotenkruisjes in klei (geverfd en gelakt) en biedt deze aan voor de prijs van 10 €. De integrale opbrengst is bestemd voor het studiefonds *Ik help een kind*. U kunt het bedrag van 10 €/stuk plus 2,50 € verzendkosten storten op rekening:

404-5070851-34 t.n.v. Jean Lenders, Dorpstraat 59/4 te 2950 Kapellen met vermelding van uw naam/adres en *Hugenotenkruis*.

Het hangmodel heeft een diameter van 13 cm met een hangende duif (teken van Gods Heilige Geest). Bij het eventueel bestellen dient u met een levertijd van 2 à 3 weken te rekenen.

Jean Lenders - 03/666.24.99 - jean.lenders@skynet.be

Meer weten over het hugenotenkruis? Ga dan naar:
www.wazamar.org/genealogie-a-z/a-z/hugenoten.htm of
www.protestantsekerkbrussel.com/Kruis.htm

In 2011 werden nog eens duizenden vrouwen slachtoffer van seksueel geweld in Kongo.

Hoewel dit niet meer in de actualiteit komt, blijft dit drama zich herhalen. Sinds 15 jaar zit het Oosten van Kongo gevangen in conflicten. De onveiligheid en de straffeloosheid die er heersen, moedigen de verkrachtingen door gewapende mannen aan. De slachtoffers verliezen hun gezondheid, hun waardigheid, vaak ook hun familie en dus hun land. Daardoor is vandaag de gehele regio getraumatiseerd.

Sedert 2007 heeft Protestantse Solidariteit een project ter ondersteuning van de slachtoffers.

Dit project wordt momenteel enkel gedragen door privé-giften. Individuele giften zijn eveneens welkom:

IBAN BE37 0680 6690 1028 / BIC GKCBEBB / met vermelding van: FVV1201.

Giften voor meer dan € 40 ontvangen een fiscaal attest.

Wij hebben uw steun nodig. Elke gift maakt een verschil!

Protestantse Solidariteit

Coördinatie Kerk en Wereld
heeft dit project gekozen voor Werelddiaconaatsondag
18 maart 2012

Protestantse Omroep vzw

Brogniezstraat 44
1070 Brussel

VRT, Zondag 4 Maart 2012

Eén: 10.00 u
Canvas: laat

“Breekbaar Licht”

Breekbaar Licht. Tot die conclusie kwamen we bij het zien van zoveel beelden en expressies met glas, tentoongesteld in de Protestantse kerk van Gent, in de Begijnhofkerk van St. Amandsberg en bij de kunstenaars thuis.

Licht verwijst in onze christelijke traditie naar God en glas staat in de bijbel in het rijtje van edelstenen. Een programma met verwondering voor het ongrijpbare, gevat in glaskunst.

Jan Leenknecht, Ingrid Meyvaert, Katrien Mestdag, Aletta Rambaut en Veerle Verschoore vertellen over hun fascinatie voor glas.

Dat wordt een half uur genieten !

Realisatie: David De Decker
david@dddproductions.be
tel. 0495 412 473

Productie: Antoinette Panhuis
antoinette.panhuis@swing.be
tel. 02 230 52 22

Vlaamse Diakonale Dag Oproep

De werkgroep *Missionaire Gemeente-Opbouw* heeft in het vorig najaar de Vlaamse Diakonale Dag afgelast. Ze vond het spijtig, deze goede traditie te moeten doorbreken. Door omstandigheden was deze kleine

werkgroep te klein geworden om de voorbereidingen goed uit te voeren. De leden in de werkgroep blijken soms (of vaak) overbelast door ook andere taken, in gemeente en bovenplaatselijk. We kunnen met kleiner aantal het gebruikelijke werk niet volbrengen.

Vandaar deze oproep. Men rekent er op dat er in de VPKB-gemeenten een draagvlak zal blijken te zijn van betrokken, diakonaal en missionair denkende mensen. En dat vanuit die basis enkelen zich zullen melden voor deelname in de werkgroep *Missionaire Gemeente-Opbouw*.

Jaarlijks organiseert de werkgroep de Vlaamse Diakonale Dag en denkt zij mee met plaatselijke gemeenten hoe we als christengemeenschappen vanuit gelovige inspiratie (weer) meer dienstbaar aan de samenleving kunnen zijn.

In april is onze vervolgvergadering. We verwachten u.

U kan zich rechtstreeks melden bij:

Johan Maertens, Tünde Boelens Csakany,
Gerrit Buunk of Arjan Knop

E-mailadressen:

johan.maertens2@telenet.be
arjan.knop@belgacom.net
gj.buunk@skynet.be
tboelenscsakany@hotmail.com

Het geheugen van de Kerk (2)

Om te weten hoe de reis verder gaat, moet je weten waar je vandaan komt... En daarom zijn de soms schamele getuigen van het verleden zo kostbaar (niet in geldelijke, maar in gevoelsmatige waarde): het familie-archief. Hetzelfde geldt ongeveer voor het kerkelijk archief (de herinneringen van de 'familia Dei', het huisgezin Gods, zoals het vroeger wel genoemd werd). Daar zitten namelijk ook schatten in. Dat was zo'n beetje de strekking van mijn bijdrage in de vorige Kerkmozaïek. We pakken de draad op. Een kerkelijk archief heeft namelijk naast emotionele waarde, ook nog juridische en historische waarde...

Kunnen we snel verdergaan met de toets. Mijn korte-termijn geheugen is beter dan mijn lange-termijn geheugen.

Tenzij u uit een oud (al dan niet adellijk) geslacht stamt, is het woord familie-archief waarschijnlijk gewoon een groot woord voor enkele zaken die we van vroeger nog hebben en die we bewaren, soms verspreid over vele nazaten. Het heeft ook vooral emotionele waarde. Met het kerkelijk archief zit dat toch wel een beetje anders. De verhouding tussen emotionele waarde en juridische, historische of culturele waarde ligt heel anders. Over de *juridische en formele* aspecten van het kerkelijk archief zal ik kort zijn (puntsgewijs, zoals past bij juridische teksten). De *historische en culturele* waarde van het kerkelijk archief zal ik illustreren met een verhaal (zoals past bij deze waarden).

De juridische en formele kant

a. Wat een kerk bezit of bewaart aan *stoffelijke zaken* (roerende en onroerende goederen, inclusief brieven, lijsten, foto's, verslagen...) is

geen privébezit van de persoon, die op een bepaald moment toevallig die brieven ontvangt of die verslagen produceert, maar ze zijn eigendom van de kerkelijke gemeenschap in wiens dienst die persoon (een dominee, een ouderling, een koster, diaken...) op dat moment is. Natuurlijk kun je die zaken eerst gewoon thuis bewaren (het is nog geen archief, het is werkmateriaal), maar er moet wel zorg voor gedragen worden dat het op het gepaste moment daar terecht komt waar het wezen moet. Dat klinkt vanzelfsprekend, maar is het niet. Dominees bijvoorbeeld nemen vaak – zonder erg, maar soms ook niet: zie verderop – een deel van het kerkelijk archief mee als ze naar een andere plaats verhuizen.

b. De kerk is naast een geestelijke gemeenschap ook een rechtspersoon. Sommige van onze kerken zijn dat zelfs twee keer: als *kerk-fabriek* en als vzw. Beide instituties zijn aan wetgeving onderworpen en moeten wat het bewaren van *stukken* betreft aan welomschreven eisen voldoen. Dit is redelijk eenvoudig, want het staat goed beschreven. (*) Tegelijk dienen in zulke instellingen, zeker als ze langer bestaan dan een generatie, bepaalde archiefstukken zorgvuldig bewaard te worden, omdat ze het bewijs zijn van verkregen rechten of aantonen hoe bepaalde besluiten ooit genomen zijn. In geval van betwistingen, moeten de desbetreffende stukken voorgelegd kunnen worden.

c. De Constitutie en Kerkorde van de VPKB bevat enkele bepalingen betreffende de zorg voor een archief. Het moge een verrassing zijn voor velen, maar volgens hetzelfde constitutie-artikel waarin staat dat de kerkeraad een voorzitter, secretaris en penningmeester moet hebben, wordt als vierde ook een archivaris genoemd. (Const. 12.3). Dit hoeft natuurlijk geen aparte persoon te zijn (het ligt voor de hand

dat de secretaris dit doet), maar het betekent op z'n minst, dat het tot de ambtelijke taak van de kerkeraad hoort dat men hiervoor de verantwoording op zich neemt. Hetzelfde geldt voor de bovenplaatselijke kerk. Archiefbeheer is één van de taken van de synodale raad, waarvan de uitvoering berust bij de coördinatie Administratie en Financiën.

d. Volgens de Kerkorde moet elke gemeente een *register* hebben voor de *notulen* van de vergaderingen van de kerkeraad, voor het inschrijven van de *dopen*, *belijdenissen*, *huwelijken* en *begravenissen* en daarnaast dan nog een *ledenregister*, een *boekhouding* en een *inventaris* van het meubilair van het kerkgebouw en eventueel andere gebouwen, eventueel bibliotheek en van de archieven zelf. Leuk of niet: het moet. Voilà, tot zover de wet.

Het historische belang

Kerkelijke archieven overstijgen de grenzen van de eigen gemeente en van de *petite histoire*, omdat ze na verloop van tijd uniek bronnenmateriaal verlenen voor de geschiedschrijving van de kerk. Hier ligt hun wetenschappelijke en culturele waarde voor de samenleving. Zonder een redelijk archief ontstaat er een *gat in onze kennis*, amnesie...

Een voorbeeld:

"In de geuzenhoek is er een onafgebroken protestantse aanwezigheid vanaf de 16e eeuw tot op vandaag. Hoe het er daar – in Horebeke – vandaag aan toe gaat, kunt u zelf gaan vaststellen als u dat wenst en als u wilt weten hoe het was in de vorige eeuw: u kunt het aan de kinderen en kleinkinderen (De Jonges, Blommaerts, Vanderhaegens e.a.) gaan vragen. U krijgt nog verhalen te horen. En er is een archief, het museum *Abraham Hans*, het kerkhof en nog wat foto's en publicaties. Natuurlijk zijn we nog meer geïnteresseerd om – nu eindelijk – eens te weten te komen hoe het was in de tijd dat het *ondergronds* moest (voor de tijd van Napoleon). Hoeveel mensen er toen waren, of er gedoopt werd, wie er preekte. Er zijn verhalen, sporen, getuigenissen, maar een historicus wil meer: hij wil namen, getallen, lijsten en hoopvol begeeft hij zich naar het plaatselijk archief. Hij hoopt daar doop- en huwelijksregisters te

vinden, nota's omtrent de prediking en de predikanten, lijsten met avondmaalsleden. Dergelijke stukken kunnen je de kans geven om – met veel geduld – een beeld te krijgen van hoe die gemeenschap daar heeft geleefd en niet alleen in Horebeke, ook in Gent, in de 17de, in de 18de eeuw: de roemruchte *kerken onder het kruis*. En ze bestaan, ze zijn bijgehouden: "Registrum ende memoriael aangaande de bedieninge des Kerkendienst in de heymelycke Kerken van Vlaenderen", zo heten ze. Prachtig !

Op 12 maart 1843 heeft de dominee van Gent (ds. Goedkoop) ze in zijn handen gehad en ze overhandigd, vol trots aan de voorzitter van de Synode, ds. Vent: zeven dikke volumes, keurig gebonden, goed bijgehouden. Een schat aan informatie. Ds. Vent gaat met pensioen en overlijdt. Ds. Goedkoop sterft. In beider nalatenschappen van de zeven volumes geen spoor. Ze hebben bestaan, maar zijn verloren gegaan (zie J. Arnold De Jonge, *De geuzenhoek te Horebeke*, en een opstel uit 1927 van J. Chrispeels, die stad en land heeft afgezocht naar deze boeken)."

De volgende keer: concrete tips en aanwijzingen voor het bijhouden van een archief.

Dick Wursten

(*) H. Van Isterdael, *Richtlijnen en aanbevelingen voor het beheer ... de archieven van protestantse gemeenten*; Brussel 2007 (uitg. Rijksarchief; beschikbaar op het synodebureau)

Terugkomdag van de deelnemers aan de integratiestage

Huis van het Protestantisme
15 maart 2012 vanaf 9:15

Zeventien voorgangers die onlangs aan de slag gingen in de VPKB en een stageteam kwamen van 16 tot 21 oktober 2011, van over geheel België te St- Genesius-Rhode bijeen voor een *integratiestage*. Doel: zich inleven in de VPKB en in de Belgische situatie. Het werd een week van *ontdekkingen*: hoe het kerkordelijk allemaal is geregeld; de invulling van het kerkzijn in de diverse gemeenten; de relatie kerk-overheid; het bezoek van diverse commissies; instellingen en werkgroepen, een inleiding op de coördinaties; een reflectie over het ambt... m.a.w. teveel om op te noemen.

Het werd ook een tijd van openheid naar elkaar: meditatie en gebed aan het begin en het einde van de dag, gesprekken en discussiemomenten over taalgrenzen en andere *grenzen* heen. Een tijd die indruk maakte op de gehele groep. Verschillenden onder hen deelden deze ervaring in hun kerkbode en er werd zelfs een uitvoerig artikel geschreven voor de Franstalige *Mosaïque*.

Bij het afsluiten van de week werd besloten elkaar terug te zien om op deze weg samen verder te gaan en nog meer aspecten van de VPKB te ontdekken. Een afspraak werd gemaakt: 15 maart in het Huis van het Protestantisme. We beginnen die dag om 9:15 en we hopen af te ronden rond 17:30.

Het belooft een fijne dag te worden.

Namens het stageteam, Marie-Claire Vandooren

Johannespassie van Willem Ceuleers

In première in de Sint-Lambertuskerk van Laken
Zondag 1 april 2012 om 16:00

Een niet te missen concert met 3 tot 6 zangstemmen, met begeleiding van fluiten, cornet, trombone, strijk-instrumenten en basso continuo. Uitvoerders zijn het Antwerps Collegium Musicum o.l.v. Willem Ceuleers

Info en reservatie: 0486/95.70.79 –
laken@davidsfonds.net
€12 (€10 VVK of met Davidsfonds
cultuurkaart)

Inzamelactie

De VPKB-
gemeente
Wevelgem
steunt
projecten
in Congo
o.a. de
straat-
kinderen
in

Lubumbashi via Annie Devos. Als neveneffect van onze moderne wereld steekt het fenomeen in alle werelddelen de kop op. Statistieken tonen aan dat in Lubumbashi iedere dag een nieuw kind op straat belandt. U kunt, zelfs van op afstand, een kind een beter en menswaardig bestaan geven.

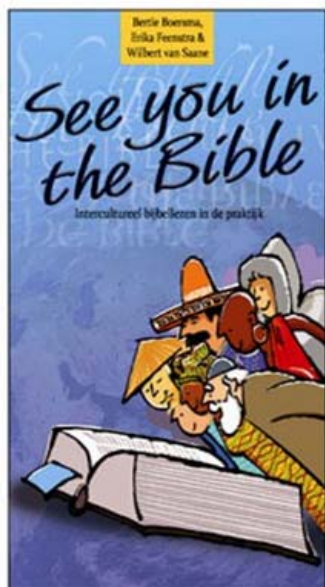
Wevelgem is voor het project van Annie op zoek naar oude, nog werkende GSM's. De oudere leerlingen houden 's avonds een *telefooncel* open met die GSM's en zo kunnen ze o.a. hun vervoer naar school betalen. Volgens internet liggen er 20.000.000 GSM's in de kasten bij de mensen thuis. Men gooit dat niet graag weg, maar men gebruikt ze niet meer. Verder zamelen we voor dit project ook zeepjes in (staaltjes enzovoorts) en kinderkledij leeftijd van 6 tot 12 jaar. Ook sportkledij is altijd welkom.

Inzamelpunt na afspraak:

Ds. Marie-Claire Vandooren
Koetsierstraat 30
8560 Wevelgem
Tel. 056/51.97.31
marieclaire.vandooren@skynet.be

GSM's en zeepjes (geen kledij) kunt u ook deponeren in het Huis van het Protestantisme, Brogniezstraat 44 – 1070 Brussel bij Bea Baetens (3de verdieping).

Meer info: <http://www.protestantse-kerk-wevelgem.be/>

See you in the Bible

Uitgave van de Nederlandse Zendingsraad (NZR)
Boekencentrum, 142pp, € 14,90

In de vorm van een systematisch verslag van ervaringen met *intercultureel bijbellezen* in Amsterdam wordt in dit boekje een praktische handleiding gegeven voor hoe je zoiets organiseert en waar je dan *vooral* op moet letten: *do's* en *don'ts* dus.

Gemengde bijbelstudie groepen (2 culturen per keer; altijd een westerse groep (Nederlanders) samen met Ghanezen, Surinamers, Irakezen, Egyptenaren of

Caraïbiërs) hebben zich gebogen over Gen. 16 (Hagar en Sarai), Gen. 18 (Abrahams gastmaal en het lachen van Sara) en Lukas 10 (barmhartige Samaritaan).

Als je het boekje doorneemt, dan wordt duidelijk dat *intercultureel bijbellezen* eerst en vooral een vorm is van *ontmoeting* tussen mensen uit verschillende culturen. Dat klinkt als een open deur, maar is een belangrijke vaststelling. Zonder de Bijbel zouden deze mensen elkaar waarschijnlijk niet hebben opgezocht en dus vreemden voor elkaar zijn gebleven. Het is het geloof en het respect voor de Bijbel, dat hen bindt en de noodzakelijke welwillendheid oplevert om de ontmoeting te kunnen organiseren. En dan blijkt het helemaal niet zo eenvoudig te zijn om met een groep mensen uit een andere cultuur (incl. een andere taal) samen de Bijbel te lezen - ja zelfs maar om het contact te leggen en tot afspraken te komen. Men leest wel dezelfde tekst, maar daar houdt de overeenkomst ook wel bijna op. De manier waarop men de tekst benadert, de wijze waarop men daarover spreken wil, hoe men daarbij begeleid wil worden, verschillen enorm. Hiervan moeten de organisatoren zich van te voren al bewust zijn en een plan hebben om er mee om te gaan, anders gaat het gegarandeerd ergens mis. Door de confrontatie met de leeswijze van de ander komt namelijk het verschil aan het licht en ontdek je niet alleen - als het goed gaat - *hoezeer* de ander, maar ook jijzelf in je interpretatie en opvatting van de bijbel bepaald wordt door je achtergrond, traditie en cultuur. Dat kan behoorlijk confronterend zijn en tot spanningen leiden. Dit boekje verdoezelt dat niet, maar probeert dit al beschrijvend te analyseren en de opgedane ervaringen om te zetten in praktische tips om er mee om te gaan.

Naast de verslagen en analyses van 4 concrete bijbelstudies biedt het boekje veel handvatten om het goed aan te pakken en een stappenplan hoe je zoiets ook zelf kunt opzetten. Het geheel wordt besloten met ruim 20 bladzijden waarin heel veel *werkvormen voor kennismaking*, en *bijbelstudie* worden beschreven. Alles bij elkaar een zeer instructief, leerrijk en bruikbaar boekje voor elke gemeente die op dit punt eens iets wil proberen. Door de koppeling van analyse aan elk voorbeeld valt het boekje wel eens in herhaling, maar belangrijke zaken mogen ook wel eens 2x gezegd worden.

De enige bedenkingen die ik had is dat er

- a. wel erg politiek correct wordt gelezen door de westerse bijbellezers,
- b. dat de lofprijzing op *wat een geweldig instrument de Bijbel wel niet is voor interculturele ontmoeting* wat gechargeerd klinkt als tegelijk wordt vastgesteld dat je hier eigenlijk enkel de bekende verhalen voor kunt gebruiken en
- c. dat men naar mijn gevoel een groot deel van de *interculturele ontmoeting* zou hebben kunnen organiseren door eens - vergeef me de termen - liberale en evangelikale christenen in één bijbelstudiegroep samen te zetten. Het zou een in veel punten gelijklopend en minstens zo spannend boekje hebben overgeleverd, vermoed ik.

Dick WURSTEN

KAP = een werk- en uitwisselingskamp voor jongeren uit Zuid-Afrika, Duitsland, Rwanda, Congo en België

K KAMERADEN
jongeren uit het noorden én het zuiden leren elkaar kennen

A AMBACHTSLUI
tijdens het kamp wordt gewerkt in een aantal projecten

P PARTNERS
door drie weken lief en leed met elkaar te delen werk je aan partnerschap waarbij zwart en wit, arm en rijk, Afrikaan en Europeaan zich samen inzetten voor wie minder kansen hebben

EYE ON RWANDA

14 juli - 6 augustus

Programma

- werken in de projecten
- bezinning over het thema
- KAP-presentaties in kerkdiensten
- sight-seeing
- sport en spel

Kampthema

God van leven, leid ons naar vrede, gerechtigheid en verzoening. *Verzoening* is toegevoegd omdat er in 1994 een genocide was in Rwanda, waarbij honderdduizenden mensen omkwamen.

Verblijf

12 dagen in Kigali, hoofdstad van Rwanda
7 dagen in Kibuye, met betoverend uitzicht op het Kivumeer, telkens in een kamphuis maar ook enkele nachten in gastgezinnen

Leeftijd

Tussen 18 en 30 jaar

KAP-commissie van de VPKB (Verenigde Protestantse Kerk in België) in samenwerking met partnerkerken van de andere deelnemende landen.

Contact: ds. Marcel Pool, marcel.pool@telenet.be
0472 335438 056 512531

Jubileumconferentie *Broederraad*

Woensdag 29 augustus tot zaterdag 1 september 2012

Dan vindt de jaarlijkse conferentie plaats in het kader van de Duits-Belgische Contactdagen. Het belooft een bijzondere ontmoeting te worden, niet alleen omdat we het 50-jarig bestaan van deze uitwisseling mogen vieren, maar ook omdat we de Lutherstad Wittenberg bezoeken. We worden ondergebracht in de *Leucorea*, behorende bij de Martin-Luther-Universiteit (www.leucoria.de).

In de volgende uitgave van Kerkmozaïek leest u meer over het programma.

Reserveert u alvast de data in uw agenda?